

БАУЫРЛАС ЕЛДІҢ БАС МЕЙРАМЫ

Оқу ордамыздағы мәдениет орталығының үлкен залында Түркия Республикасы күні тойланды. Университетіміздің ректоры У.Абдибеков пен вице-президент М. Куталмыш Түркия Республикасының 94 жылдық мерекесімен құттықтады. Қырғыз-түрік Манас университеті өнер факультетінен келген қонақтардың театрлық қойылымы сахналанды. Қойылым Қожа Ахмет Ясауидің хикметтері жөнінде, жер асты хилуетіне түсуі туралы сыр шертті. Көрермендер көңілінен шықты. Соңы концерттік бағдарламаға ұласты. Мемлекетім әні шырқалды. Шабыт би ансамблінің биші қыздары түрік биі «халайы» биін биледі. Қырғыз-түрік Манас университеті студент жастарын ерте келген жетекшісі университет басшыларына сый-сияпат табыстады. Түбі бір түрік елінің бас мейрамы туыстас Түркістан шаңырағын шаттыққа бөледі.

3-4 БЕТТЕРДЕ

ЛАТЫН ӘЛІПБИІНЕ КӨШУ - ЗАМАН ТАЛАБЫ

4-БЕТТЕ

ЖАҢҒЫРУҒА ЛАЙЫҚТЫ ЖАЗУЫ- МЫЗ БОЛСА ИГІ

Ясауи

ШЫНДЫҚҚА АПАРАТЫН БІРДЕН-БІР ЖОЛ - ҒЫЛЫМ ЖОЛЫ

УНИВЕРСИТЕТ
СТУДЕНТТЕРІНІҢ
ҮНІ

e-mail: a.yassau@mail.ru

университеті

№15 (442) 31 ҚАЗАН 2017 ЖЫЛ

29 қазан ТҮРКИЯ РЕСПУЛИКАСЫ КҮНІ

29 EKİM CUMHURİYET BAYRAMI KUTLU OLSUN!

ҚҰТТЫ БОЛСЫН!

Gururla kutladığımız Cumhuriyetimizin 94. kuruluş yıldönümünde, şehitlerimizin kanlarıyla sulanan vatan topraklarının bütünlüğünü ve Atatürk'ün Türk gençliğine ve Türk milletine en büyük emaneti olan Cumhuriyetimizi, Gazi Mustafa

МЕРЕКЕ ҚҰТТЫ БОЛСЫН!

Kemal'in veciz bir şekilde ifade ettiği "muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarma" mücadelesini, ilk günkü heyecanla, azimle ve şevkle sürdürüyoruz. Milletimizin ortak eseri olan Cumhuriyetimize sahip çıkmak, ülkemizin ve milletimizin geleceği için çalışmak, mücadele etmek, gerektiğinde fedakârlıkta bulunmak hepimizin ortak vazifesidir.

Bu duygularla, Cumhuriyetimizin banisi Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere, bu toprakları bizlere vatan kılan ve milletimiz uğruna canlarını feda eden tüm şehitlerimizi ve gazilerimizi rahmetle, minnetle anar, Yüce Allah'tan rahmet dilerim.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramımız kutlu olsun.

Prof. Dr. Musa YILDIZ
Mütevelli Heyet Başkanı

Түркия халқының ең Ұлы ұлттық мерекесі – Түркия Республикасы күнімен шын жүректен құттықтаймын!

Түркия Республика ретінде қалыптасуының 94 жылдығы қарсаңында үлкен белестерді бағындырды. Қазіргі Түркия елі көптеген елеулі табыстарға, ірі экономикалық, саяси және әлеуметтік жетістіктерге қол жеткізді.

Түркия Республикасы Қазақстан мемлекетінің тәуелсіздігін әлемде тұңғыш таныған ел! Бауырлас ел бүгінде әлемдік аренада лайықты орыны қалыптасқан мемлекет. Алдағы жылдарда мұнан биік шыңдарды бағындырып, дами беруіне тілектестік білдіреміз.

Екі ел бауырластығының жемісі болған Халықаралық қазақ-түрік

университетінің қалыптасуына қамқорлық жасап келе жатқан Түркияның әрбір мерекесі біз үшін де мейрам болып есептеледі! Мереке құтты болсын!

У.С.Әбдібеков
Университет президенті

АҚПАРАТ ОРТАЛЫҒЫ ХАБАРЛАЙДЫ

ҚУАНЫШ ЕСЕЛЕНСІН

Жуырда жылдағы дәстүр бойынша қасиетті қаламыздың ең маңызды мерекелері «Қала күні» және «Алтын күз» мейрамдары аталып өтті. Мерекелер қала тұрғындарына көтеріңкі көңіл күй сыйлап, күн ұзақ әр түрлі іс-шаралардан шашу шашылды.

Дүбірлі тойдың басында қала қонақтары және зиялы қауым өкілдері арнайы дайындалған автобуспен қаладағы құрылыс нысандарымен танысты. Соның ішінде қайта жаңартылған Н.Оңдасынов көшесінің, бұдан бөлек жаңадан бой көтеріп жатқан «Рәміздер алаңы», «Түркі бағы» аллеяларының таныстырылымы болды.

«Қала күні» мерекесіндегі театрландырылған көрініс және өнер жұлдыздарының ән шашуы қаламыздың көшін нұрландыра түсті. Мерекелер барысында қасиетті өңірдің өркендеуіне елеулі үлес қосқан бірқатар жергілікті

азаматтардың еңбектері ескерусіз қалмай түрлі марапаттар тапсырылды. Марапатталған азаматтардың қатарында университетіміздің ректоры, профессор Уәлихан Әбдібеков «Түркістан қаласының құрметті азаматы» атағын алды. Сондай-ақ, университетіміздің белгілі ұстаз-ғалымы, «ЖОО үздік оқытушысы», профессор Сейдулла Садықов «Түркістан қаласына сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісімен, елімізге белгілі спорт жаттықтырушысы, ХҚТУ профессоры Әбсадық Халилаев «Құрмет грамотасымен» марапатталды.

Қаламыздың өсіп өркендеуінде сіңірген еңбектеріңіз әрдайым лайықты бағалана берсін дей келіп, ұстаз-ғалымдарымызды қуаныштарымен құттықтаймыз!

Ақпарат орталығы

ЖАҢА МЕЖЕЛЕР ҚОЙЫЛДЫ

Мәдениет орталығының кіші залында №2 Сенат мәжілісі өтті. Мәжіліске Сенат мүшелері және күн тәртібіне қатысы бар бөлім қызметкерлері қатысты.

Сенат отырысы күн тәртібіндегі мәселеге кіріспес бұрын, университетіміздің бірқатар оқытушы-профессорларын мерейлі жасқа толуымен құттықтап, қазақ дәстүріне сай шапан жауып, сыйақы ұсынып, құттықтау хаттар табыстады. Күн тәртібінің бірінші мәселесі бойынша қабылдау комиссиясының жауапты хатшысы Е.Төлегенов «Ахмет Ясауи университетінің 2017-2018 оқу жылына бакалавриат, магистратура, докторантура бағыттары бойынша білімгерлерді қабылдау нәтижелері туралы қабылдау комиссиясының есебін» баяндады. Оқу орнына қабылданған білімгерлердің саны мен сапасына тоқталып, тұщымды ақпарат берді. Мұнан әрі университет ректоры, профессор У.Әбдібеков оқу орнында 2013-2014 оқу жылынан бастап бүгінге дейінгі атқарылған жұмыстар бойынша хабарлама жасады. Университетте атқарылған барлық салалар бойынша жұмыстарды қамтып толық мөлiмeт ұсынды.

Мұнан әрі академиялық мәселер жөніндегі департамент басшысы Е.Төлегенов «ЖОО-ның үздік оқытушысы – 2017» байқауына университеттің Оқу-әдістемелік Кеңесі ұсынған ОПҚ тізімін бекіту туралы жұмыстар бойынша мағлұматтар берді.

Сенат отырысында ғылыми атақ алу үшін университет ОПҚ-ның құжаттарын ҚР БҒМ-нің Бақылау комитетіне ұсыну туралы, университет оқытушы-профессорлар құрамын профессор, қауымдастырылған профессор (доцент) міндетін атқарушы қызметіне ауыстыру туралы мәселе қаралды. Сондай-ақ кейбір сенат мүшелерінің қызмет орындарының ауысуына, түркиялық қызметкерлердің келісім-шарт мерзімінің бітуіне байланысты сенат мүшелігінен шығару және қабылдау мәселесі ортаға салынды. Университет ОПҚ-ның дайындаған оқулық, оқу құралы мен монографияларын баспаға ұсыну туралы, докторанттар мен магистранттардың диссертациялық тақырыптарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу және бекіту мәселесі қаралып, талқыға түсті.

Ақпарат орталығы

ҰЛАҒАТТЫ ҰСТАЗ

Нағыз ұстаз болу – бақыт әрі абырой. Шындығында, мұғалім болу оңай болып көрінгенмен, ал нағыз ұстаз болу екінші бірінің қолынан келе бермесі анық. "Ұстазды алтын дiңгекке теңер едiм", – деп ұлы педагог Ұ. Алтынсарин айтқандай, ұстаз жолы – қиыншылығы мен рахаты бір басқа жетерлік мамандық атаулының ұлысы.

Білім беру кеңістігінде тәжірибелі де білімді, өз мамандығының хас шебері кәсіби ұстаздар жетерлік. Солардың қатарында медицина факультеті, «Жалпы хирургия» кафедрасының доценті, ХҚТУ профессоры Өтеп Мырзағалиұлы, медицина ғылымдарының докторы Ибрагим Ағаұлы Ишигов және «Профилактикалық медицина» кафедрасының меңгерушісі, биология ғылымдарының докторы, профессор Қожахмет Құлахметұлы Байтұрсыновты атап өтсек болады. Ұзақ жылдар бойы ұстаздықтың ұлы жолында өздерінің айшықты еңбектерімен дараланған ұстаздарды жылы ілтипатпен айтуға болады. Олар – ұлағатты ұстаздар. Ғибратты ғұмырының қымбат шақтарын болашақ буындарды оқыту мен тәрбиелеу ісіне арнап келеді. Өз істеріне берілген, шәкірттерінің жанына нұр құя білген ұстаздың өмірі – болашақ үшін үлкен өнеге.

2017-2018 оқу жылында «Тәрбие және мәдени істер» департаментінің ұйымдастыруымен өткен «Ұстазым менің ұстазым» атты салтанатты жиынында университетіміздің президенті У.С.Абдібеков жән I-вице-президент М.Куталмыш

сөз сөйлеп, ізгі тілектерімен шын жүректен ұстаздарды және ардагер ұстаздарды құттықтап «Ұлағатты ұстаз» медалімен марапаттады.

Оның ішінде біздің жоғарыда аталған ұстаздардың да ерен еңбектері ескеріліп, төстеріне медаль тақты.

Медицина факультетінің ұжымының атынан және медицина кәсіподақ атынан, Ө.Мырзағалиұлы, И.Ишигов және Қ. Байтұрсыновқа ұзақ өмір, қажымас қайрат, таусылмас бақыт, зор денсаулық, талмас қанат тілей отырып, шын жүректен құттықтаймыз! Ұлағатты ұстаздарымыз аман болсын және Қазақстан Республикасының туын көтеретін шәкірттері көбейе берсін, - дей отырып өлең шумағын ізгі ниетпен арнаймыз!

Ұстаз деген ұлы сөз ұлағатты, Ол болмаса, кім береді парасатты. Асылын беріп шәкірт бойларына, Ағартқан сол үшін де қара шашты.

Ұстазға әркім басын ию керек, Кемеңгер, ақылшым деп білу керек. Сен бүгін керемет боп кетсең дағы, Жеткізген сол ұстаз деп білу керек.

Жақсылар ұмытпайды ұстаздарын, Ойлайды, олар сонымен ұшталғанын. Мәңгілікке мақтанып өтеді ұстаз, Шәкіртінің биікке шыққандарын.

Сәрсенбек Тұртабаев,
Медицина факультетінің деканы,

Ербол Төлежанов
Медицина факультетінің
кәсіподақ төрағасы

Жуырда «Рухани жаңғыру: болашаққа бағдар» бағдарламасы аясында «Продүсерлік орталықтың» және Жастар орталығының ұйымдастыруымен «Менің сүйікті университетім» атты факультетаралық «Жайдарман» көңілді тапқырлар клубы ойыны өтті.

Сайысқа 3 команда қатысты: Өнер факультетінің «Актер адам бір басқа», Еркін құраманың «Стипендия 0 теңге», Әлеуметтік ғылымдар факультетінің «№1 жатақхана құрамасы» командалары.

Қазылар алқасы құрамындағы Тәрбие және мәдени істер департаментінің директоры Л.Есентаева, Жастар орталығының басшысы А.Исмаилов, былтырғы маусым ойынының чемпионы, «Ясы тарландары» командасының капитаны Ж.Әлиев сөз сөйлеп, ойыншыларға сәттілік тіледі.

Қызықты сайыс нәтижесінде, Еркін құраманың «Стипендия 0 теңге» ко-

мандасы I-орынды иеленіп, университет чемпионы атанды. II-орынды Өнер факультетінің «Актер адам бір басқа» командасы, III-орынды Әлеуметтік ғылымдар факультетінің «№1 жатақхана құрамасы» командасы иеленді. Ал, «Ең үздік ойыншы» аталымын Өнер факультеті командасының ойыншысы И.Әйтенев иеленді.

Айта кетейік, «КТК» үйірмесінің жетекшісі Б.Жолдықожаев әзіл патшалығы әлемін дәстүрлі түрде өткізуге атсылысып келеді.

Ақпарат орталығы

БОЛАШАҚҚА БАҒДАР: РУХАНИ ЖАҒҒЫРУ

ЛАТЫН ӘЛІПБИІНЕ КӨШУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

«Әлемде ешбір ел өзінің жаңа әліпбиін бүкіл халық болып осылайша талқылаған емес. Біз үшін әрбір адамның пікірін білу маңызды. Латын қарпіне көшуге байланысты Президент Әкімшілігіне 300-ден астам өтініш келіп түсті. Жастардың бұл үдерісті қолдағаны қуантады» дейді Елбасы.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында: «Қазақ тілін біртіндеп латын әліпбиіне көшіру жұмыстарын бастауымыз керек. Біз бұл мәселеге неғұрлым байыппен қарап келеміз және оған кірісуге Тәуелсіздік алғаннан бері мұқият дайындалдық. Яғни, 2025 жылға қарай іс қағаздарың, мерзімді баспасөзді, оқулықтарды, бәрін де латын әліпбиімен басып шығара бастауға тиіспіз», – деді. Жұмыла көтерген жүк жеңіл. Латын әліпбиіне көшу жөнінде университетіміздегі бірқатар оқытушы-профессорлар құрамы өз көзқарастары мен пікірлерін білдірді.

Латын әліпбиін қабылдау дегеніміз – тек таңбалау жүйесін ғана ауыстыру емес. Сондықтан әліпбиді сауатты ауыстыру мәселесін мамандардың қолына тапсыру керек. Ғалымдардың ұсынған әліпби жобалары үндестік заңын, дыбыстық-мағыналық құрылымын, буын мен тасымал жігін, сөйлеу ырғағы заңдарын ешқандай жағдайда бұзбауы керек. Қазақ тілінің тарихи дәстүрге негізделген, сөйлеу тіліне сәйкес келетін өз латын әліпбиіміз болса дейміз.

Мариямкүл Сақтағанова
Филология факультеті,
«Жалпыакадемиялық ағылшын тілі» кафедрасының аға оқытушысы:

Латын әліпбиіне көшу мәселелері жөніндегі талқылауларға ғалымдар да, қазақ тіл білімінің мамандары да, жоғары және орта білім беру мекемелерінде еңбек етіп жүрген тарихшылар мен ғылыми қызметкерлер де қатысты. Бүгінде бұл мәселе кімді де болса толғандырып, тұңғыш ойға батырып жүргені сөзсіз. Біздің қоғамымыз үшін қазіргі әліпби ауыстырудың мәні басқаша. Бұл тілдік реформа. Оның нәзік тұстары көп. Бұл мәселені ғалымдармен, барлық қоғам өкілдерімен ақылдаса отырып шешудің тиімділігі ескерілді деп ойлаймын. Мұндай маңызды мәселенің бүкілхалықтық талқылауға түсуі дұрыс шешім. Латын әліпбиіне көшу барысында көршілес Өзбекстан, Түрікменстан, Әзірбайжан сияқты елдердің тәжірибесіне де қарауымыз керек. Латын әліпбиіне көшу – заман талабы. Әлемде ақпараттың басым бөлігі ағылшын тілінде таратылатынын ескерсек, еліміз үшін латынға көшудің пайдасы ұшан-теңіз. Сондай-ақ бұл өзгеріс тіліміздің фонологиялық, лексикологиялық және терминологиялық жағынан дамуына әсер етеді. Латын әліпбиі барлық салада қолданылады. Математика, физика, химия формулалары, көптеген терминдер, мамандықтарға қатысты ғылыми едебиеттер т.б латын әліпбиімен байланысты. Латын қарпіне көшу – бүкіл әлем қарым-қатынас жасайтын ағылшын тілін жастарымыздың тезірек игеруіне мүмкіндік жасайды.

Қуанышбек Уразбаев
Филология факультеті,
«Ағылшын филологиясы» кафедрасының оқытушысы:

Әліпби – ұлттық мұра. Әліпбиді таңдау – ең маңызды іс. Әліпбидегі графемаларды таңдауда ғалымдар мен қазақ тілінің мамандарының

27 қазанда Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев қазақ тілі әліпбиін кириллицадан латын графикасына көшіру туралы Жарлыққа қол қойды.

Қазақстан Президенттігі ресми интернет беттерінде жарияланған Жарлықта Қазақ тілі әліпбиін латын графикасына көшіру жөніндегі ұлттық комиссиясының құрылатыны білдіріліп, қазақ тілі әліпбиінің 2025 жылға дейін латын графикасына кезең-кезеңімен көшуін қамтамасыз етілетіні баяндалды.

Қазақстан 2018 жылынан бастап оқулықтардың 32 әріптен тұратын латын әліпбиімен басылуы және 2025 жылына дейін барлық кітап, мерзімді баспасөз және іс-қағаздары латын әліпбиімен басылуы жоспарлануда.

ҚАЗАҚ ӘЛІПБИІНІҢ
ЛАТЫН ҚАРПІНДЕ ЖАЗЫЛУЫ

№	Жазылуы	Дыбыс-талуы	№	Жазылуы	Дыбыс-талуы
1	A a	[a]	17	N' n'	[ɲ], [ɲɣ]
2	A' a'	[ə]	18	O o	[o]
3	B b	[b]	19	O' o'	[o]
4	D d	[d]	20	P p	[p]
5	E e	[e]	21	Q q	[k]
6	F f	[f]	22	R r	[r]
7	G g	[g]	23	S s	[c]
8	G' g'	[ɣ]	24	S' s'	[ʃ]
9	H h	[x], [h]	25	C' c'	[ç]
10	I i	[i]	26	T t	[t]
11	I' i'	[ɪ], [ɨ]	27	U u	[ʊ]
12	J j	[j]	28	U' u'	[y]
13	K k	[k]	29	V v	[v]
14	L l	[l]	30	Y y	[ɣ]
15	M m	[m]	31	Y' y'	[y]
16	N n	[n]	32	Z z	[z]

пікіріне сүйенген дұрыс. Әрине бұл менің жеке пікірім. Өзім Өзбекстан Республикасы құрамындағы Қарақалпақстаннан келгенмін. 1994-95 жылдары Өзбекстанда кириллицадан латын әліпбиіне көшу процесі үлкен талқыға түсті. Қосарлы әріптер мен жаңа әріп үлгілерін ұсынғандар болды. Менде өз тарапымнан ы және і дыбыстары бөлек әріп болуға тиіс деген пікір білдірдім. БАҚ беттеріне мақала жарияладым. Бірақ айтылған пікір елеусіз сыртта қалды. Түрік тілінің нұсқасын таңдады. Мұның себебі Өзбекстан комиссия құрамындағы он екі адамның тек екеуі ғана ғалым, қалғандары шенеуніктер болғандығы. Осылайша әліпби ауыстырылды. Заң қабылданды. Аға және кіші буынның аражігі ажырады. Кириллицадан жазылған тарихи жәдігерлер оқылмады. Еңбектердің басым көпшілігі жаңа тілге аударылмай қалды. Арада қанша жыл өткеніне қарамастан, қазір Өзбекстан халқы латын әріпін ақырындап бас тартуда. Ташкент қаласындағы бірқатар газет-журналдар кириллица қаріптерімен басылууда. Қазақ елінде осындай келеңсіздіктер туындамаса деймін. Саяси тапсырманы орындау қажет. Бірақ жан-

жақты қарастырып, болашақтың қамын ойлауды да естен шығармау керек. Егер, біз кириллицадан латын әліпбиіне көшер болсақ, түпкілікті ойланп шешім қабылдауға тиіспіз. Тағы бір айтқым келетіні көпшілікте мынадай қате пікір қалыптасқан. Латын әліпбиіне өтсек, ағылшын тілін үйрену оңай болады әрі барлығы шет тілін меңгеріп кетеді. Жоқ олай емес. Мен мұны ағылшын тілінде 40 жылдық сабақ беру тәжірибем сүйеніп айтып отырмын.

Нұрбай Досанов
Инженерия факультетінің оқу-ісі жөніндегі декан орынбасары:

Мен латын әліпбиіне көшу мәселесіне 2011-2012 оқу жылдарында қызығушылық таныттым. Себебі еліміздің болашағы тілімізде. Тіл басты құрал. Латын әліпбиін жобалауда техника жағына көп көңіл бөлудемін. Негізгі мақсатымыз әлемдік кеңістікке ену, дамыған елдермен қарым-қатынасымызды нығайту. Техника заманы болғандықтан хат-хабар компьютер арқылы жасалады. Жалпы қазір ақпараттық жүйелерде мәтінді кодтаудың екі түрі қолданыста. Жаңасы – 16 биттік ISO-10646 (Unicode) стандартты кодтауы. 16-биттік кодтау кестесіне

216=65536 таңба сияды. Бұл жер жүзіндегі барлық әліпбилер мен тіпті бірнеше мың иероглифтерді де жалғыз кестемен қамтиды. Екінші мәтінді кодтау тәсілі – 8-биттік кодтау. 8-биттік кодтау кестесіне небары 28=256 таңба сиятын болғандықтан қолданыстағы кестелер көп – әрбір әліпбиге арнап бір, тіпті бірнеше кестелер стандартталынған.

Ақпараттық технологиялар саласындағы өдет бойынша 8-биттік барлық кодтау кестелердің бірінші жартысы (яғни 0-127 деген кодтары) таза латын (яғни A-Z және a-z әріптері) әліпбиіне берілген. Бұны ASCII (American Standard for Computer Information Interchange) стандарты деп атайды. Интернет жүйесінде қазақ тілінің қолданыс аясы өте тар. Осы тұрғыдан алғанда, ақпараттық технология саласында біз көп мемлекеттерден артта қалып келеміз. Сондықтан да латын әліпбиінің мүмкіндігі мол екенін мойындауымыз керек. Қазақ тілін латын графикасына көшіру мәселесінде мен көптеген өзге авторлардың ұсыныстарымен танысып, талдадым. Кейбір алфавит нұсқалар авторлардың компьютерлік технологиямен жетік таныс болмағандықтан жүйелі ақауларға тап болған. Кейбірі онсызда көп әріп алфавитты одан сайын көбейтіпті. Ал кейбіреулері кірме әріптер деп сыңары жоқ көп қолданылатын біраз әріптерімізді алып тастапты. Бөтен тіл элементтерінен қашу кей жағдайда пуризмге соқтырады. Әріп санын күрт азайту мен бір дыбысты қос таңбамен белгілеудің кесірінен латынға тез арада көшкен өзбек, түркімен, әзірбайжандар жаңа әліпбиін қайта-қайта түзеп, әлекке түсіп жатқаны белгілі. Қазақ әліпбиіндегі әріп санын күрт кеміту орфографияға қыруар қиындық тудырады. Сауаттылықты қиындататын бір дыбысты бірнеше таңбамен берудің еш қажеттігі жоқ. Латын әріпін мүмкін болмайтын кирилл әліпбиіндегі кейбір әріпті қосар әріп, диакритикалық таңбамен бермей, сол күйінде қалдырған немесе қосымша таңба ойластырған ұтымды болмақ. Жаңа алфавит шеттен енген сөздерді, атауларды, халықаралық терминдерді жазуда ешқандай қиындық туғызбау керек. Өзіміздің ұсынып отырған жаңа әліпбиімізде түркітілдес республикалары жіберген қателіктердің қайталанбауын қадағаладым. Әрі ең кең таралған 8-биттік кесте – ISO-8859-1 (Latin 1) стандартты кестесімен сәйкестендіріп барынша жекелеген таңбалармен жасадым. Түркі тілдес елдер үшін латын графикасын енгізу арқылы біздер, бүкіл дүниежүзіндегі қазақ халқын біріктіру идеясын жүзеге асырамыз. Латын графикасындағы қазақ әліпбиіне көшудегі ұтарымыз, батыстық дамыған мемлекеттермен тереземіз теңесіп, түркі әлемімен ақпараттық-мәдени интеграциямыз нығаяды және еліміздің білім деңгейі әлемдік білім деңгейіне көтерілуіне, бастауыш сатыда оқу жүктемесінің азайып, білім сапасының артуына жаңа мүмкіндіктер туады. Өйткені қазіргі өзгермелі, ақпараттық коммуникациялық заманда латын әліпбиіне негізделген сауат ашу қажеттілігі туындап отыр.

Еліміздің Біртұтас ұлт болуын мақсат етіп, соған барар жолдағы ұлттың рухани болмысының мәні қалай болуы керектігін негіздеу қажет.

(Басы. Соңы 4-бетте)

ЛАТЫН ӘЛІПБИ

ЛАТЫН ӘЛІПБИИНЕ КӨШУ -
ЗАМАН ТАЛАБЫ

(Соңы. Басы 3-бетте)

Неңі негізге алып, қандай базалық құндылықтарды сақтауымыз қажет? Ертеңгі ұрпаққа табыстар мұрамыздың сипаты қандай болуы керек? бүгінгі жастар мұраты қандай? батысқа өліктеу Еліміздің болашақ межесіне үлгі бола ала ма? қазақ қоғамын іштей толғандырып жүрген басты мәселелер Елбасымыздың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласында сөз болған еді.

«Жалпы тіл білімі» сабағында 2-курс студенттерімен осы тақырыпта жүргізілген ой бөлістен олардың пікірлерін біле отырайық.

Нұрмахан Камал: Біз не үшін латын әліпбиіне көшуіміз керек? Әзірге алып отырған жауабымыз: «Бұл – тиімді, жаңа заман талабы және түркі тілдес ағайындарға жақын боламыз».

Жаңа заманның жас буыны ретінде мен бұл саясатты қос қолдап қолдаймын. Өйткені «Көппен көрген - ұлы той» деп Қазақстан территориясында өмір сүріп жатқан бүкіл халық ұлтына қарамай осы саясатты бірге қабылдаса, әрине. Егер олай болмаған жағдайда, яғни «Бірінші қазақтардың өздері үйреніп алсын» деп халықты екіге бөлетін болсақ, бірлігімізден айрыламыз. Сондықтан менің басты назар аударатын мәселем - осы. Егер олай болмаса онсыз да дағдарыстан көз ашпаған елді қинаудың керегі жоқ.

Баян Әбдилхайқызы: XXI ғасыр талаптарына сай өмір сүру үшін жаңа технологиялар, коммуникация, жастарымыздың ақпарат алмасуы, білім алу, жаңа дүниелерді үйренуіне де қажет бағыт. Әлемдегі ең құнды кітаптардың түпнұсқалары да осы тілде жазылған. Енді тек Елбасымыз айтқандай, ғалымдарымыз латын әліпбиінің қазақи нұсқасын ұсынса болғаны. Одан біздің тіліміз бұзылмайды. Керісінше, біздің әдеби туындыларымыздан шет елдегі қандастарымыздың нәр алуына, басқа ұлттардың да оқи алуына пайдалы. Оған біздің мамандарымыз атсалысады және қазақ мәдениетінің сақталып қалуына да еңбек етеді деген ойдамын.

Абдуалибек Абдуғаниев: Жалпы өз басым латын әліпбиіне көшуді құп көремін. Өйткені латын әліпбиінде жазылған көптеген әдебиеттер, құнды материалдар жетерлік. Сонымен қатар шет тілін үйренуге ықпалы зор. Латын әліпбиіне көшу қазақилықтың қалыптасуы деп сенемін. Бұны ең үлкен қуаныш және де рухани жаңғыру деп айтсақ артық етпес. Еліміздің асқақтығы мен биіктігі нығая берсін дегім келеді.

Ғайнижамал Арыстанбек: Латын әліпбиіне көшу мәселесі бүгінгі күннің басты тақырыбы болып отыр. Рухани жаңғырудың бастысы саналатын бұл мәселеге әрбір азамат бейжай қарамауы тиіс. Рухани жаңғыру арқылы ғана заман талаптарын орындай аламыз. Зар-заман ақындарына айтар болсақ, «Азулыға - бар, азусызға - тар» заманның басты мақсаты - әлем көшінен қалып қоймау.

Бектөре Әбілхайыр: Әліпбиді ауыстырудың астарында саяси-әлеуметтік те мән бар. Жасыратыны жоқ, орыс жазуынан қашу - көрші Ресей империясының сан ғасырларға созылған ағалық ықпалынан құтылудың, құлдық санадан айығудың бір амалы. Қазақы көпшілік қауым мұны дұрыс түсінуде. Мен Елбасымыздың жасап отырған бағдарламасын қолдаймын. Латын әліпбиінің тезірек қазақ ортасына сіңіп кетуі үшін біз қолдау көрсетуіміз керек. Еліміздің ертеңі - біз, жастар - барынша қолдау көрсетейік!

Рабия-Бану Толқынова: Біз латын әліпбиіне көшу арқылы қазақ тілінің таза табиғи қалпын сақтай аламыз. Секунд сайын хабар ауысқан мынадай алмағайып заманда әлем елдерімен тереземіз тең болуы үшін латын әліпбиіне көшу арқылы ұтарымыз көп. Халық латын тіліне емес, латын әліпбиіне көшіп жатқанымызды ұғынуы тиіс.

Венера Ойылханова: Латын әліпбиіне көшсек өткенімізді жоғалтамыз деген ойдан арылуымыз керек. Қазіргі қарбаласқан заманда талпыныс болса бәріне жетуге болады. Жастарымыз бұл жобаны бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығарып қолдар болса, барлығы жеңіл болары ақиқат.

Ажар Ахмет: Еліміз үшін, оның болашағы үшін мемлекеттік тілді латын әліпбиіне көшіру - ұтымды шешім. Латын әліпбиіне өту арқылы қазақ тілін орыс тілінен еніп жатқан қоспалардан шектейміз. Мүлде қазақ тілін білмейтін отандастарымыз үшін дәрежесі өсіп, амалсыздан болса да үйренуіне тура келер еді. Түбі бір түрік қандастарымызбен де жақын болудың бір жолы - тіл. Тіліміздегі қателіктер мен мәселелер де өз шешімін табар еді. Барлық нәрсе жаңару мен жаңғырудан басталады. Биік белестерді бағындырып, әлемде жоғары сатыға шығуға қолайлы мүмкіндік деп білемін.

Дайындаған: Гүлдана Қарабекова

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті - Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласы ұлттық рух пен ұлттық сананың кемелденуіне жол сілтеген, рухани жаңғырудың бағдарламалық бағыттарын айқындап берген құжат болды.

Елбасымыз күн санап аса қарқынмен өзгеріп жатқан заманда қатардан қалып қоймау үшін XXI ғасырда ұлттық санамыздың қай деңгейде болуы керектігі, тұтас қоғамның санасын, сол қоғамда өмір сүріп жатқан әрбір қазақстандықтың санасын жаңғыртудың басты бірнеше бағыттарын санамалап көрсеткен.

1. Бәсекелік қабілет
2. Прагматизм
3. Ұлттық бірегейлікті сақтау
4. Білімнің салтанат құруы
5. Қазақстанның революциялық емес, эволюциялық дамуы
6. Сананың ашықтығы.

Қазақстан қоғамы үшін әлеуметтік-экономикалық, саяси-мәдени өзгерістер мен бәсеке үдерісінде адам ресурсын сапалы дамытудың маңызы өте зор. Оны орындау үшін нарықтық экономикаға негізделген бәсекеге лайықты жаңа заманда жаңаша

ЖАҢҒЫРУҒА ЛАЙЫҚТЫ ЖАЗУЫМЫЗ БОЛСА ИГІ

ойлайтын жеке тұлғаны дайындау шарт. Қазіргі таңда білімге ерекше көңіл бөлінгендігі белгілі. Ол бүгінгі ескеңе өмірдің талаптарына сай маңыздылығымен ерекшеленеді. «Халықтың кемеліне келіп өркендеуі үшін ең алдымен азаттық пен білім керек» деп көрегендікпен Шоқан Уәлиханов айтқандай, халқымызды кемеліне келтіру үшін жастарымызды білімді, мәдениетті, Отанын, тілін шексіз сүйетіндей етіп дайындауға әрбір ұстаз міндетті. Елбасы жүргізіп отырған парасатты саясаттың арқасында мемлекеттік тіл - қазақ тілі де елімен бірге өзінің қайта өрлеуінің әрбір күні ғасыр жүгін арқалаған ауыр болса да - абыройлы, күрделі кезеңін жүріп өтті. Ендігі мақсат тәуелсіз Қазақстанның өсіп келе жатқан жас ұрпағын өз Отанының мемлекеттігінің кепілі - мемлекеттік тілді құрметтеуге баулу, оны оқып үйренуге деген қызығушылықтарын арттыру болмақ.

«Біз жаңғыру жолында бабалардан мұрас болып, қанымызға сіңген, бүгінде тамырымызда бүлкілдеп жатқан ізгі қасиеттерді қайта түлетуіміз керек», - дейді Елбасы өз сөзінде. «Дестүрдің озығы бар, тозығы бар» дегендей, озығын алып, тозығын тастауға үндейді. Қазақ халқының рухани-мәдени құндылықтар жүйесі жалпы түркі халықтары ата-бабаларының дүниетанымымен, тарихымен өмір тәжірибесімен үздіксіз жалғасып келе жатқан тұтас құбылыс. Ата-бабаларымыздың баяғыдан келе жатқан үлкен құндылықтар жүйесін жастарымыз да санасына сіңіріп, әр нәрсеге сын көзбен қарап, жақсыдан үйреніп, жаманнан жиреніп өссе, нұр үстіне нұр болар еді.

«Мен қазақстандықтардың ешқашан бұлжымайтын екі ережені түсініп, байыбына барғанын қалаймын. Біріншісі - ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды. Екіншісі - алға басу үшін ұлттық дамуына кедергі болатын өткеннің кертартпа тұстарынан бас тарту керек», - дейді Елбасы жаңғырған қоғамның өзінің тамыры тарихының тереңінен бастау алатын рухани коды болатынын, жаңа тұрпатты жаңғырудың ең басты шарты - сол ұлттық кодыңды сақтай білу екендігін айтады.

Ұлттық код қайда? Ұлттық код - ең алдымен, тілімізде, ділімізде. Ұлттық кодымыз ізгілік, адалдық, инаттылық, адамгершілік, парыз, ақыл-парасаттылықтан өрілген. Қазақтың ұлттық коды «Үлкенге - құрмет, кішіге - ізет» әдебімен өрістеген. Осы ұлттық коды дамыта отырып, рухани мәдениетімізді жаңғыртуымыз қажет. Ұлттық

кодымызда ұят ұғымы берік орын алады. Кішкентай кезінен бастап, ұят боладыны айтып өсірген ата-ана баласын адалдыққа, тазалыққа, адамгершілікке тәрбиелейді. «Өлімнен ұят күшті» деген адамгершілік ұстанымды қалыптастырады. Еліміздің біртұтас ұлт болуы мақсатында, соған барар жолдағы ұлттық рухани болмысының мәні қалай болуы керек, бүгінгі жастар мұраты қандай деген бүгінде қазақ қоғамын іштей толғандырып жүрген басты мәселелердің шешімі мен оның бағдары осы бағдарламада кеңінен

бүгінге дейін қолданыста бар (Қытайдағы қандастарымыздың қолданысында). Қазақ жазу ілімі теориясында еріп саны фонема санымен бірдей болуы жетілген жазу екенін танытады деген тұжырым А. Байтұрсынұлы еңбектері арқылы ұғынылды, «бір еріп - бір дыбыс» деген графикалық сана қалыптасты.

Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты латын әліпбиіне көшудегі шетел тәжірибесін әбден зерделеп шыққандықтарын айтып та, жазып та жатыр. Жекелеген адамдардың емес, тұтастай

қозғалып, тиянақталған.

Елбасының руханиятқа, білімге, ғылымға мән беруі - еліміздің болашағы үшін жасалып жатқан жұмыс. Білім әлемдік, тәрбие ұлттық болуы керек. Заман ағымынан қалып қоймау үшін үштілділік мәселесін түсіністікпен қабылдай отырып, қандай жағдайда да қазақ тіліне басымдық берілуін құптаймыз. Тәрбиесіз берілген білімнің адамзаттың қас жауы екендігін айтып кеткен ғұламалардың пікіріне алып-қосарымыз жоқ.

Елбасымыз таяу жылдардағы басты міндеттердің бірі және негізгісі ретінде қазақ жазуын латын әліпбиіне көшіру жұмыстарын біртіндеп бастау керектігін нақтылайды. Тәуелсіздік алған жылдардан бастап айтыла бастаған бұл мәселенің қазір шешілетін сәті келгендей. Жазылып жатқан пікірлер де көпшіліктің бұл реформаны қолдайтынын аңғартады.

Жазу - адамзат ақыл-ойы дамуының жетістігін көрсететін мәдени құндылықтар қатарына жатады. Барлық халықтың өркениет әлеміне аяқ басуы жазба дәстүрдің қалыптасуынан басталады. Адам санасының жетілуі мен қоғамның мәдени өркендеуімен қатар жүретін жазба дәстүрдің дамуы сол жазуды қалыптастырып, дамытушы этностың рухани және қоғамдық қажеттілігінен туындайды.

Жазу бір қарағанда қосалқы қарым-қатынас құралдарының бірі ретінде ғана көрінуі мүмкін, шын мәнінде жазба тіл жалпы адамзат тілін бейнелейтін коммуникация құралы болып табылады. Сондықтан әр дәуірде, әр халықта қолданылған жазба тіл өз кезеңіндегі ауызша тілдің құрылымдық ерекшеліктерін танытумен қатар сол тілде сөйлеуші халықтың дүниетанымының, дара болмысының көрсеткіші де бола алады.

Қазақ жазуының өткен тарихы ауыр болғандығын көзі қарақты оқырман білетін болар. Ендігі басты мәселе қазақ әліпбиінің жаңа графикадағы бірыңғай стандартты нұсқасын қабылдау. Біздің пайымдауымызша, мұндай стандарттың негізі бізде бар. Ол Ахмет Байтұрсынұлы жасаған әліпбидің латынша таңбалық нұсқалары, яғни төте жазуының латынша берілген нұсқасын негізге алып, бүгінгі қазақ латыншасының жетілдірілген нұсқасын жасауымыз жөн болар еді. А. Байтұрсынұлы түзген араб таңбасына негізделген әліпби қазақ тілінің сөйлеу тілін дәл таңбалайды; барлық емлелер нақтылығымен, ғылымилығымен ерекшеленеді;

бір институттың мамандарына әліпби жасауда басымдық беру керек деп ойлаймыз. Әліпбиді тіл мамандары, әсіресе фонетист мамандар жасайды. Өзбекстанда латын әліпбиін жасауда мамандардың қатыстырылмағаны да айтылып жүр. Соның зардабы да болды. Сондай жағдайлар орын алмас үшін асығыстық жасамай, осы бастан осы мәселені реттеп алғанымыз дұрыс.

«Егер тілтанушы мамандар мықты болса, кез келген графиканы өз ұлтына сәйкестендіріп, әліпби жасап алады. Ахмет Байтұрсынұлы араб жазуын пайдалана отырып, қазақтың ұлттық әліпбиі - төте жазуын жасады. Егер кирилл жазуында қала берсек, шет тілінен енген сөздердің бәрі орыс тілі арқылы кіреді. Олай болса, жаңа сөздерді қазақша айтылу жүйесіне сіңдіре алмай қаламыз. Енді жаңа сөздерді тілімізге икемдеп, кирилл жазуымен түсірсек, оның образы қабылданбайды. Егер латын қаріптерімен жазсақ, қабылдауға жеңіл. Өйткені латын әліпбиінде сөзді басқа тілдің ережесімен жаз деген стереотип жоқ. Сондықтан латынға таза тілтанымдық тұрғыдан көшуіміз керек. Сонда шет тілден енген сөздерді игеру механизмі қайтадан іске қосылады, тіліміздің иммунитеті күшейеді. Ахаңның «Ел бүгіншіл мен ертеңшіл» дегені осы», - дейді тілші ғалым Анар Фазылжанова.

«Бүгінгі қазақ жазуына, тек әліпби ауыстыру ғана емес, түбегейлі реформа керек», - дейді фонетист ғалым Ә. Жүнісбек, - реформа бір ғана әліпби ауыстырумен тынбайды. Реформа іш мәселені - дыбыс, әліпби және еміле-ереже - бірдей қамтиды: дыбыс - өзге тілдерден бөлектеніп тұратын тілдің тұрпат-тұрқы; әліпби сол дыбыстың қауызы, басқаша айтқанда, қорғаны мен оққағары; еміле-ереже - дыбыстардың басын біріктіріп, сөз құрап тұратын дәнекері. Осы үш мәселе бір-бірімен байланысты және қатар шешілмей төл жазу қалыптаспайды. Ал әліпби ауыстыру қазақ жазуына реформа жасаудың алғы шарты және ең төте жолы болып табылады. Егер латын таңбаларын баптап қабылдай алсақ, онда көптеген тіл бұзар әріптер мен еміле-ережелер өзінен-өзі түсіп қалады».

Гүлімжан Жылқыбай
«Қазақ филологиясы»
кафедрасының меңгерушісі

СТУДЕНТ ЖАЗБАЛАРЫ

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУДЫҢ ТАМЫРЫ ТУҒАН ЖЕРДЕ ДЕ БІЛЕМІН

Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласының мәні мен маңызы қадірі мен қасиеті адам баласының мәңгілік жүрегінің түкпірінде тұнып жататын аяулы мекенге деген өлшеусіз асыл махаббат. Осынау шәрбат судан да тәтті сезімді дүниенің қай түкпірінде жүрсек те мәңгі есте ұстап үнемі жәрдемдесуді ұмытпау қажет.

Қарап тұрсақ бар нәрсеге бір нәрсе себеп деген келелі сөз бар. Адам баласы шыр етіп дүние есігін ашқан сәттен бастап ол нәрестенің ата қонысы болары хақ. Әрбір тасы мен тауы, өзені мен көлі әрқашан пенде баласының жүрек түкпірінде сайрап жатады. Тіптен Таяу шығыс пен Мысыр елінің айбынды да даңқты билеушісі Сұлтан Бейбарыстың тарихи ефсаналарда туған жерді аңсауы тұрғысында жазылған түрлі аңыздар бар. "Египет елі мені әкесіндей көреді, мешіттермен мұнаралардың басына

есімді жазып, халқы әнге қосып айтады",- дейді. Қанша жерден мадақ пен мақтау көрсе де бар билігін тастап туған жерге, жусан иісіне қайтып келгені жайында осы күнге дейін ел арасында айтылып келеді. Ақиық ақын Мағжан Жұмабаевша айтар болсақ, "тұлпарда көксемей ме туған жерін",- деген екен. Рухани жаңғыру мақаласын оқып отырып, еріксіз көзге жас үйіріледі. Неге? Өйткені тағдыр адам ба-

ласын ер жеткен шағында өзінің аунап қунап өскен алтын тамырдан жыраққа бейтаныс ортаға қарай топ етіп алып барады. Сол кезде туған ел топырағының құдіретін іздеп, еріксіз көзге жас ала құштарлықпен аңсауда болары айқын. Шіркін-ай уақыт қаз-қалпында тұрар немесе кері шегінер болса, бір сәт болсын туған ауылға әсіресе күннің шуғына малынған кездерге қайтіп барар едік. Қазақ халқының алтынға бергісіз сөзі ойға оралады. «Бұл ғұмырда қанша жоғарыласаңда артыңа бұрыл, өткеніңе қарайла» деп айтып кеткен. Менің ойымша әрбір азамат менің отанымның тамыры ауылдан басталады деп ойласа, ол азаматтың туған ел алдында абыройы асқақ деп білемін.

Олжас ЖОЛДЫБАЕВ,
студент

Ойшыл қазақ тойшыл қазаққа айнала ма?

Әр ұлттың өзіне тән дәстүрі мен той өткізудегі ерекшеліктері бар. Баяғыда қазақтар туған-туыс, құда-жекжат, дос-жарандарын шақырып, жалғасып келе жатқан дәстүрдің негізінде тойды өткізіп отырған.

Қазақта «Көрпеңе қарай көсіл» деген сөз бар. Ал қазіргі таңда той өткізу бәсекеге айналып кеткен. Бір-бірімен жарысып, той өткізіп ысырапшылыққа жол беріп жатады. Үлкен шығынға батарын біліп тұрса да «ұят болмасынға» салып қарызға белшеден батып жатады. Несиеге дүркіретіп той өткізіп алып, бірнеше жыл сол қарызын төлеп жүргені. Жастардың бақыты үшін жасалған той, думан бір күнде өтіп кетеді де, кемінде 3-5 жыл итке сүйек қарыз

болған ата-ана қала береді. Қарызын қайтара алмай жүрген қазақ отбасылары жетерлік. Қазіргі нарықтық қоғамда азды-көпті ойын-күлкіден тұратын тойларды тоқтатып, өскелең ұрпаққа пайдалы іс жасауымыз керек деп ойлаймын. Тойға кеткен той шығынының орнына сол қаржыға жастарға баспана алып берсе жарасар еді. Думандатып той тойлағанды кім ұнатпасын?! Әрине, жағдайы келіп тұрса ақ түйенің қарны жарылар той жасағанға не жетсін. Жағдайы болмаса да, жұрттан қалмаудың қамымен шығынға батудың керекі жоқ. Ұлы ойшыл қазақтан, той тойлаған тойшыл қазаққа айналып кетпесек болғаны.

Балапан Қастер

Асқазанға түскен жалған ас

Осы күнге дейін асқазанымызға түсіп жатқан тағамдардың сапасында бірінің хабары болса, енді бірінің хабары жоқ. Дәміне қызығып немесе арзан бағаға жүгіреміз. Сіз білесіз бе? Кейбір тағамдардың резеңкеден, пластмасса қосындысынан және басқа да химикаттардан жасалатынын. Қытайда заттарды ғана емес, көптеген тамақ өнімдерін де жалған өнімдерден өндіреді. Әлемнің көптеген елдеріндегі дүкендер, қытай азық-түлігімен толып тұрғаны барлығымызға мәлім.

Ал сіз, 690-693 штрих-коды бар тағамдарды алуға болмайтынын білесіз бе? Міне факты, бұлар шикі зат. Мысалы қарапайым тауық етіне

барлығымыз құмармыз. Дайын тамақ десе алып-ұшып тұрамыз. Мұның зиянын кім ойлайды. Өздеріңіз білетіндей құс тұмауы бойынша Қытай әлемде көш бастап тұр.

Ал біздің асымыз дәл осы ауруға шалдыққан құс емес екеніне ешкімде кепілдік бере алмайды. Тағы ескеретін жағдай тауықтарға жылдам жетілетін, гормонольді дәрілердің аса көп мөлшерде берілуі. Сондықтан аузымызға алған асымызға мұқият болайы! Жалпы отандық өнімдерге жүгінгендеріңіз абзал. Денсаулығымызды сақтайық!

Шапағат Файбулла

САБАҚҚА АСЫҚ БОЛ, КЕШІГУДЕН ҚАШЫҚ БОЛ

Таңерең әдеттегідей асығып университетке беттедім. Күнде межелеген уақыттан ерте оянсам да, соңғы күндері кешігуді дағдыға айналдырып алдым. Бүгін де - сол. Шағын ғана қол сөмкемді қолыма ілер-ілмес, жатақхана ауласынан шығуға ұмтылдым. Қол сағатымнан сабақтың басталуына үш-ақ минут қалғанын көріп, безектей түсемін. Бірінші пар түрік тілі екенін және оқытушының жан баласына оңай шешіле бермейтін қатал бет-бейнесін елестеткен уақытта кешігіп жатқаным өкіне «ендігі жолы міндетті түрде ерте тұрамын» деген бір сәттік жалған жалаумен жүгіре түсемін. Кешіккенді ұнатпайтын бір беткей ұстазымыз бір минут үлгермей қалғанның өзінде алдындағы ашулы тұрған дәптеріне «жоқ» деп белгілеп қоятын ауыр мінезі бар. Сондықтан өз басым түрік тілі пәніне он минут ерте барып алуға тырысатынымын. Бірақ бүгін қырсық шалғанда дәріске кешігіп барып, оқытушының «жоқты» белгілегендегі «әдемі» бейнесін көру бақыты маған бұйырайын деп тұрғаны. Не де болса «үлгеремін-ау» деген үміт бар. Менің кешігіп бара жатқаным біреу кінәлідей тағыда «қап» деп жерді бір тепсініп қоямын. Университет ауласына енді жеттім-ау деп табан тіреген сәтте, біреудің «Ғалия-я-я-я» деген ащы даусы ілгері басқалы тұрған аяғымды еріксіз тоқтатпаса барма. «Қырсық бір айналдырса шыр айналдырады» демекші бұл дыбыс та маған үлкен мәселе болды. Бастысы кешігіп бара жатқаным қоймай енді сол дауыс иесін күтіп тұру менің ызамды келтіреді. Өзі көш келе жатқаны былай тұрсын, тіпті жылдам жылжыр түрі жоқ. Бар ашу-ызамды ішіме жинап, амалдың жоғынан кідіруіме тура келді. Ең сорақысы да - осы. Кейіннен таныдым, бұл көрген жерінде «Қызылорданың қыздарының бәрі сұлу» деп мақтанып жүретін, өзімнің жерлесім-Арман екен. Аздап жалқаулығы басым болғанымен, қажет болса қалтасындағы соңғы ақшасына дейін аямайтын ақкөңіл жігіт болатын. Мен оны осы аңғал батылдығын қатты құрметтейтінмін. Ал дәл қазір оның жайбасарлығын кейіп тұрмын. Жаныма жарқылдай әңгіме айтып келді де, қолымды алды. Енді

байқадым, үстінде су жаңа, көк күртеше. Танымай қалуымның себебі де осы. Маған енді ұзақ әңгімені бастамақшы болып «жерлес, өне-е-у күнгі...» дей беріп еді, мен кешігіп бара жатқанымызды ескертіп, тездетуін өтіндім. «Өй, Ғалия, уайымдама кешікпейміз» деп арқамнан қағып қояды. Ал мен оның бұл жауабына қанағаттанбағандықтан ұстазымның қатал екендігін сылтауратып, озыңқырып жүріп кеттім. Университетке кірген бойда ең жеккөретінім-баспалдақтар. Төртінші қабатқа көтерілу мен үшін тап қазір қырқыншы қабатқа көтерілумен пара-пар. Әйтеуір итшелеп жүріп бұдан да өттім-ау. Ендігі жұмыс-аудиторияға кіру. Кірместен бұрын қолсағатыма тағы да қарадым, сегізден тура отыз бір минут кетіпті. Бітті, кешікті-ім. Іштей бір минут кешіккеніме Арманды кінәлап қоямын. Тәуекел деп, терең тыныс алып есікті қағып, ішке кірдім. Жүрегім аузыма тығылып, есікті қаққаннан-ақ қатал ұстаздың «кешіктің кете бер» деген қатал бұйрығын естуге дайындалып тұрмын. Мұғалім маған көз қиығымен бір шолып өтті де, отыр деген ишарат жасады. Сенер-сенбесімді білмей қуана келіп орныма жайғастым.

Мұғалиманың маған жасаған қайырымдылығы-жолымның болғандығы болатын. Бірақ біз осындай болмашы сәттіліктерге бола немесе тосыннан келген көмектерге бола асып-тасамыз. Өткен істен қорытынды шығаруымыз екіталай. Жоғарыдағы мен айтқан жайт ешкімге таңсық емес. Әсіресе жатақхана студенттері таңертең кешігуді әдетке айналдырып алды. Нақтырақ, «әдетке айналдырып алдық» десек жаңсақ пікір емес. Бәрі де, мен сияқты, «ұстазының қайырымдылығымен» немесе үнемі «жолы болғыштығымен» осындай сәттерде сытылып шығып кете алса ғой. Өкінішке орай, құрметті студент, бәрі біз бен сіз армандағандай мінсіз емес. Оянатын кез келді. Әйтпесе, бір ғана түрік тілінен емес өмір автобусына да кешігіп қалуыңыз әбден мүмкін! Кешікпейкіші, өтінем...

Ғалия Бисейт
1-курс студенті

Алтыннан қымбат уақытты бағалайық!

Өлшеусіз уақыт. Бір қарағанда етіп жатқан сағаттарымыз таусылмастай көрінері хақ. Алайда, уақыттың да шегі бар. Бір күніміз 1440 минутқа сыйып тұр. Санаулы ғұмырдың басымы бөлігін ұйқымен өткізетін замандастарым да бар. Бес саусақ бірдей емес. Біреулер уақытын тиімді пайдаланса, баз біреулері күннің өткеніне мез. Мамандардың зерттеуі бойынша күніне 8 сағаттан аз ұйықтамау керек. Хош дейік. Ал қалған 16 сағат бойы не істейміз? Уақытымызды үнемдей алып жүрміз бе?

Пайдасыз, өзімізге аса қажетсіз нәрселерге уақытымызды кетіріп жүрміз. Оның біріншісі- ұзақ ұйқы, екіншісі- әлеуметтік желі, үшіншісі

қажетсіз әдеттер. Ұйқымен көп несібемізден қағылып қалып жүрміз. Әлеуметтік желіге үңіліп, желіге жіпсіз байланып қаламыз. Баз біреулер денсаулыққа зиянды насыбай, арақ, сыра сынды зиянкестерді біле тұра тұтынады. Ал бұлардың санаулы сағаттарымызды аждаһадай жұтып жатқаны ойымызға кіріп шықпайды. Көпке топырақ шашудан аулақпын. Жұрттың барлығы бірдей емес. Газет-журнал, кітап сынды рухани қазыналардан қуат алып, спортты жанымызға серік етіп жүрсек жөн болар еді. Уақыттың бос өткені, өміріңнің текке кеткені дер едім.

Олжас Әбдіхалық

ГАЗЕТТІҢ ТҮРІК ТІЛІНДЕГІ ҚОСЫМШАСЫ

Yesevi

Üniversitesi

ГАЗЕТТІҢ ТҮРІК ТІЛІНДЕГІ ҚОСЫМШАСЫ

Бетті жүргізуші журналист Ғалымжан Тәжібаев

“VII. Uluslararası Türkoloji Kongresi düzenlendi

Ahmet Yesevi Üniversitesi tarafından ilki 2002 yılında düzenlenen ve iki yılda bir yapılması kararlaştırılan Türkoloji Kongresinin yedincisi 18-19 Ekim tarihlerinde gerçekleştirildi. Bu yıl 2017 Türkistan Türk Dünyası Kültür Başkenti etkinlikleri ile birleşmesiyle daha anlamlı hale gelen kongre, Ahmet Yesevi Üniversitesi ile Türk Dil Kurumu (TDK) işbirliğinde düzenleniyor. Kurulduğu günden itibaren Türk halklarının ortak manevi miraslarını araştırmayı ilke edinen Ahmet Yesevi Üniversitesi, son yıllarda üzerine yoğunlaştığı “Tehlikedeki Türk Dilleri” meselesi kongrenin ana temasını oluşturdu.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkoloji Enstitüsü koordinesinde gerçekleşen kongreye; Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek, Rektör Prof. Dr. Valihan Abdibekov, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Muhammet Hekimoğlu, Türk Dil Kurumu Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Bilal Çakıcı, Rektör Yardımcıları ve çok sayıda akademisyen ile birlikte Türk Dünyasından bilim adamları katıldı.

18 Ekim Çarşamba günü Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkistan Yerleşkesi Kültür Merkezinde gerçekleşen kongrenin açılış töreni öncesinde, Müze ve Arkeoloji Araştırma Enstitüsü tarafından oluşturulan Arkeoloji müzesinin açılışı yapıldı. Dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen seçkin davetliler ve bilim adamları buradaki arkeolojik kalıntıları incelediler ve el sanatları sergisini gezdiler.

Müze gezisinin ardından Milli Marşların okunmasıyla başlayan kongrede, açılış konuşmasını yapmak üzere ilk olarak kürsüye çıkan Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, kongrenin gelenekseliştğini dolayısıyla Türk Dünyasının Türkologlarının buluşma platformu haline geldiğini ifade etti. VII. Türkoloji kongresinin konusu hakkında da bilgi veren Başkan Yıldız, yaklaşık beş yıl önce Prof. Dr. Süer Eker ve Prof. Dr. Ülkü Çelik Şavk tarafından “Tehlikedeki Türk Dilleri” adında bir proje başlattıklarını ve bu projeye 26 ülkeden 130'a yakın bilim adamları makaleleriyle destek verdiklerini belirterek, çok dilli ve zengin içerikli, akademik değeri yüksek anıtsal bir eser ortaya çıktığını vurguladı. Söz konusu eserin Uluslararası Türk Akademisi'nin destekleriyle ve Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı ortak yayını olarak dört cilt halinde Ankara'da basıldığını söyledi.

Konuşmasının son bölümünde, Türk Dünyasının değerli bilim insanlarını ağırlamaktan ve böylesine anlamlı bir organizasyona ev sahipliği yapmaktan büyük onur ve mutluluk duyduğunu belirten Başkan Yıldız, Kongrenin düzenlenmesinde emeği geçen Üniversite Rektörlüğü ile akademik ve idari personellere, kongre düzenleme kuruluna, Türkoloji Enstitüsüne, dünyanın çeşitli ülkelerinden Türkoloji Kongresine katılan ve bildiri sunan kıymetli bilim insanlarına, oturumları takip eden misafir öğretim üyelerine, ilgililere ve öğrencilere, kongreye maddi katkı sağlayan destekleyici kurum ve kuruluşlara teşekkür etti.

Akabinde söz alan Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek, kongrenin düzenlenmesinde maddi ve manevi büyük destekleri olan TDK ve Atatürk Kültür ile Dil ve Tarih Yüksek Kurumuna teşekkürlerini ileterek, kongrenin Türkiye ve Kazakistan başta olmak üzere tüm Türk Dünyasına hayırlar getirmesini temenni etti. Kongrenin ele aldığı konunun uzun yıllardır bilim adamları tarafından tartışıldığını ifade eden Heyet Üyesi Şimşek, “burada ele alınacak meselelerin, ortaya atılacak fikirlerin ve çıkarılacak sonuçların Türk Dünyasının geleceğine katkı sağlamasını ümit ediyoruz” dedi.

Rektör Prof. Dr. Valihan Abdibekov, dünyanın çeşitli bölgelerinde çok sayıda Türk dili lehçe ve ağzının zayıflamakta, küçülmemekte ve hatta varlığını kaybetmekte olduğunu ifade ederek bu açıdan tehlikedeki Türk dilleri mevzusunun Türk Dünyası açısından büyük önem arz ettiğini belirtti. Rektör Abdibekov kongrenin amaçlarına uygun sonuçların çıkmasını dileyerek, Türk Dünyasının muhtelif bölgelerinden kongreye iştirak eden değerli bilim adamlarına başarılar diledi.

Sonrasında konuşan Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Muhammet Hekimoğlu, Müslüman Türk'ün insanlık yürüyüşündeki medeniyet ve geleceğine ışık tutan, manevi önderi Hoca Ahmet Yesevi yurdunda ve ilim, irfan yuvası Ahmet Yesevi Üniversitesinde bulunmaktan büyük mutluluk duyduğunu ifade etti.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ve çalışmaları hakkında bilgiler veren Hekimoğlu, “özellikle son yıllarda Batı'dan gelen kelime istilasına karşı 2017 yılını Türk dili yılı ilan ettik. Bu kapsamda da birçok faaliyetler yaptık. Türk Dünyasının değişik coğrafyalarından bilim adamlarının katıldığı kongreler düzenledik” dedi. Türk Dili ve medeniyetini çok önemzediklerini vurgulayan Hekimoğlu, böylesine anlamlı bir organizasyona ev sahipliği yapan Ahmet Yesevi Üniversitesine teşekkürlerini iletti.

Türk Dil Kurumu Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Bilal Çakıcı ise; dilin tanımına yer vererek “Dil milletlerin kimliği, parmak izidir. Dilin tehlikede olması, milletlerin benliğini sarsar kültürlerin taşınmasını, geçmişin anlaşılmasını zorlaştırır. Hatta tehlike daha da büyür ise özlere unutulur, milli kültürün unsurları silinir, dil ölür” ifadesini kullandı.

Dil ölümünün telafisi olmadığını belirten Çakıcı, “tehlikedeki diller meselesi hem dil bilimi araştırmacılarının hem de uluslararası eğitim, bilim, kültür teşkilatlarının gündemini meşgul etmektedir. Bu meseleye Dünya çapında dikkat çeken kuruluş UNESCO'dur. Gerek dillerin belgelenmesi, kayıt altına alınması, gerekse sürdürülerek yeni nesillere aktarılması adına Türk Dili araştırmacıları tarafından büyük çalışmalar yürütülmektedir. Nitekim Türk Akademisi ve Ahmet Yesevi Üniversitesi tarafından yayınlanan ‘Tehlikedeki Türk Dilleri’ kitabı bu meseleye eğilen en kapsamlı çalışmadır. Düzenlenen VII. Türkoloji Kongresi'nin bu konuya tahsis edilmesi ise son derece isabetli olmuştur” diye konuştu.

Konuşmalarını tamamlayan Prof. Dr. Muhammet Hekimoğlu ve Doç. Dr. Bilal Çakıcı'ya Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız ve Rektör Prof. Dr. Valihan Abdibekov, geleneksel Kazak giysisi Çapan giydirerek hediyeler takdim ettiler.

Açılış konuşmalarının ardından kongrenin ilk oturumunda; Başkent Üniversitesi Prof. Dr. Süer Eker ‘Az Nüfuslu Türk Halkları Ve Tehlikedeki Türk Dilleri Projesi’, Astana Lev Gumilev Üniversitesi Prof. Dr. Shakir İbraev ‘Rahmankul Berdibaev'in Folklor ve Türkoloji alanındaki çalışmaları’, Çuvaşistan Milli Beşeri Bilimler Enstitüsü Prof. Dr. Yegorov Nikolay Ivanoviç ‘Tehlikedeki Türk Dili Çuvaşça’, Orient-Institut İstanbul Prof. Dr. Astrid MENZ ‘Türk Ve Slav Dil İlişkileri: Gagauzca ve Karayca Örnekleri’ bildirimleri büyük bir ilgiyle dinlendi.

6 oturumda gerçekleşecek olan “Tehlikedeki Türk Dilleri – VII. Türkoloji Kongresi” 20 Ekim tarihine kadar Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan, Rusya, KKTC, Hakas, Tuva, Başkurdistan ve Moğolistan'dan 60'a yakın bilim adamının katılımlarıyla tamamlanacak.

18-19 Ekim tarihlerinde gerçekleşen kongrede toplam 6 oturumda 60'a yakın bilim adamı bildiri sundu. “Tehlikedeki Türk Dilleri” konusunu ele alındığı kongre, “Sonuç Bildirgesi ve Genel Değerlendirme” oturumuyla tamamlandı.

19 Ekim Perşembe günü Türkistan Yerleşkesi Kültür Merkezinde gerçekleşen kapanış törenine; Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Yardımcıları Prof. Dr. Taljan Raimberdiev, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Eren, Doç. Dr. Bakıtan Muhamedjanov, Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Toplu'nun yanı sıra akademisyenler öğrenciler ve Türk Dünyasının değerli Türkologları katıldı.

Törende konuşan Rektör Yardımcıları Prof. Dr. Taljan Raimberdiev, VII. Türkoloji Kongresi sonuçlarının yok olmaya ve unutulmaya yüz tutmuş Türk dillerinin geleceği açısından büyük önem taşıdığını belirterek kongrede bildiri sunan ve emeği geçen herkese teşekkür etti.

Akabinde söz alan Yrd. Doç. Dr. Mustafa Eren, kongrenin başarılı bir şekilde tamamlandığını ifade ederek, Türk dünyasının bilim adamları burada yapmış oldukları çalışmaları ile Tehlike altındaki Türk dillerinin kayıt altına alınmasına ve sürdürülebilirliğine önemli katkı sağladıklarını belirtti. Eren, kongrenin düzenlenmesinde maddi destek sağlayan Atatürk Kültür ile Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ve Türk Dil Kurumuna, kongreye katılarak bildiri sunan bilim adamlarına, kongrenin hazırlanmasında büyük emeği olan Ahmet Yesevi Üniversitesi personellerine teşekkür etti.

Rektör Yardımcılarının konuşmasının akabinde, kongrede görev alan oturma başkanları sonuç bildirgesi ve genel değerlendirme konuşması yaptılar. Tören son olarak Prodüksiyon Merkezi tarafından hazırlanan konser programıyla tamamlandı.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Başarısını Yemekle Kutladı

Ahmet Yesevi Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi son yıllarda yapmış olduğu faaliyetlerle ve yayınlanan makalelerle üniversite reytinginde üçüncü oldu. Bu vesileyle Fakülte başarısını daha da artırmak ve fakülte çalışanlarını motive amaçlı Dekanlık tarafından yemek düzenlendi. Programa Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız ve Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek katılarak konuşma yaptılar.

Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız konuşmasında Sosyal Bilimler Fakültesi'nin elde ettiği başarıları bu başarıdan dolayı başta Fakülte Dekanı Prof. Dr. Mehmet Toplu olmak üzere fakülte çalışanlarını ve hocalarını tebrik etti. Prof. Dr. Mehmet Toplu'nun fakülte dekanı olması ile birlikte fakültenin büyük bir ivme kazandığını dile getiren Başkan Yıldız, başarılarının daim olmasını dileyerek, indexlerde taranan dergilerde yayınlanan makalelerin daha da artırılmasını istedi.

Yakın zamanda Kazakistan Eğitim Bakanı Eralan Sagadiyev üniversitemizden övgüyle bahsettiğine değinen Başkan Yıldız, Eğitim Bakanı, bakanlık dergisinde yayınladığı makalesinde Kazakistan'da kaliteli eğitim veren ve rüşvetle mücadele eden üç üniversiteden biri de Ahmet Yesevi Üniversitesi olduğunu kaydetti. Bu haklı gururu yaşatan Rektör Prof. Dr. Valihan Abdibekov'a, Rektör Vekili Prof. Dr. Mehmet Kutalmış'a, rektör yardımcılara, fakülte dekanlarına ile tüm akademik ve

idari kadroya teşekkür ederek konuşmasını tamamladı.

Sonrasında konuşan Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek ise güzel bir Türkistan akşamında Yesevi ailesiyle birlikte olmaktan büyük mutluluk duyduğunu belirterek, bu başarıya katkı sağlayan hocalara, fakülte dekanlığına ve yönetim kadrosuna teşekkür etti.

17 Ekim Salı günü Türkistan Yerleşkesi Yesi otelde gerçekleşen programa, Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Yardımcıları Prof. Dr. Taljan Raimberdiev, Prof. Dr. Nurlan Ajihanov, Prof. Dr. Nurlan Batırbaev, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Eren ve Doç. Dr. Bakıtan Muhamedjanov' da katıldılar ve Sosyal Bilimler Fakültesini tebrik içeren birer konuşma yaptılar.

Programda son olarak konuşan Fakülte Dekanı Prof. Dr. Mehmet Toplu, yemeğe katılımlarından dolayı Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız'a, Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek'e ve tüm misafirlere teşekkür etti. Fakültenin Son yıllarda yapmış olduğu çalışmalardan kısaca bahseden Toplu, bu çalışmalar sonucu Üniversite reytinginde üçüncü sıraya kadar yükseldiğini belirtti. Bu başarının sağlanmasında emeği geçen Fakülte hocalarına, bölüm başkanlarına ve desteklerini esirgemeyen Üniversite yönetimi ile Mütevelli Heyet Başkanlığına teşekkür etti.

Program son olarak toplu hatıra fotoğraf çekimi ile tamamlandı.

Ahmet Yesevi Üniversitesi çalışanları Mütevelli Heyet Başkanıyla yemekte bir araya geldi

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, Başkanlık çalışanları ile yemekte buluşma geleneğini devam ettirerek, öğle yemeğinde kurum çalışanları ile buluştu. Yemeğe, TÜRTEP Başkanı Prof. Dr. Halil İbrahim Bülbül, TÜRTEP Başkan Yardımcıları Prof. Dr. Bekir Buluç ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kale ile Başkanlık çalışanları katıldı.

Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, Üniversitemiz ve Başkanlıktaki son gelişmeler hakkında

çalışanlara bilgi verdi.

Ekim ayı içinde doğum günü olan İçerik Geliştirme Uzman Yardımcısı Tuğçe Enfiyeci ve Sekreter Mine Türk'ü kutlayan Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, sağlık ve huzurla başarılı yıllar geçirmelerini diledi.

Yemeğin ardından çalışanlara söz veren Prof. Dr. Musa Yıldız, personelin isteklerini dinledi ve Ahmet Yesevi Üniversitesi çalışanlarına özverili çalışmalarından dolayı teşekkür etti.

ГАЗЕТТІҢ ТҮРІК ТІЛІНДЕГІ ҚОСЫМШАСЫ

Mütevelli Heyet Başkanından Ahmet Yesevi Üniversitesi Mezunlar Derneğine ziyaret

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mezunlar Derneğini ziyaret etti. Ziyaret sırasında Yesevi mezunu olan Ahmet Yesevi Üniversitesi Basın Yayın Uzmanı Halil Ulusoy ve mezunlardan Mustafa Aslantürk hazır bulundu.

Mezunlar Derneği Başkanı Avukat Murat Demirez tarafından karşılanan Prof. Dr. Musa Yıldız, gerek Türkiye’de gerek dünyanın birçok yerinde Ahmet

Yesevi Üniversitesini anlatmak için 2017 yılında da çalışmaya devam edeceklerini belirtti. Ziyarete Ahmet Yesevi Üniversitesi ile mezunlar derneği arasındaki işbirliği çalışmalarını görüşüldü.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mezunlar Derneği Başkanı Avukat Murat Demirez, ziyaretleri için Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız’a teşekkür etti ve plaket takdim etti.

Ahmet Yesevi Üniversitesinde “Neşeli İnsanlar” Komedi yarışması yapıldı

Ahmet Yesevi Üniversitesi Prodüksiyon Merkezi tarafından geleneksel olarak düzenlenen “Neşeli İnsanlar” adlı komedi yarışmasının ödülleri sahiplerini buldu.

24 Ekim Salı günü saat 15.00’te Türkistan Yerleşkesi Kültür Merkezinde gerçekleşen “Neşeli İnsanlar” komedi yarışmasına; Disiplin ve Kültür İşleri Müdürü Lezzet Esentayeva, Gençlik Merkezi Başkanı Arman İsmailov ile Prodüksiyon Merkezi Müdürü Elimbay Botakaraev katılarak birer konuşma yaptılar ve yarışmacılara başarılar dilediler.

Açılış konuşmalarının akabinde yarışmaya katılan üç takımın tanıtımı yapıldı. Sanat Fakültesi öğrencilerinden

oluşan “Aktör Adam Bir Başka”, Sosyal Bilimler Fakültesi öğrencilerinin oluşturduğu “1 Numaralı Yatakhane” ve her bir oyuncusu farklı fakülteden oluşan “Burs 0 Tenge” takımları 3 farklı aşamada yeteneklerini sergilediler.

Tüm aşamaların tamamlanmasının akabinde, “Burs 0 Tenge” takımı jüri üyelerinin değerlendirmeleriyle “Neşeli İnsanlar” komedi yarışmasının şampiyonu oldu. Aktör Adam Bir Başka takımı II. sırada derece alırken, 1 Numaralı Yatakhane takımı III. geldi. Aktör Adam Bir Başka takımının oyuncusu İsaahan Aytenov ise yarışmanın en iyi oyuncusu seçildi.

Yarışma, son olarak ödül töreni ve konser programıyla tamamlandı.

Ahmet Yesevi Üniversitesinde “Kütüphaneciler Günü” coşkuyla kutlandı

Kazakistan’da her yıl geleneksel olarak 15 Ekim “Kütüphaneciler günü” olarak kutlanması sebebiyle Ahmet Yesevi Üniversitesinde “Kütüphane – Ruhumun Dünyası” adlı program yapıldı. Üniversitemizin Kütüphane Müdürlüğü tarafından düzenlenen kutlama töreni, 13 Ekim Cuma günü Türkistan Yerleşkesi Merkez Kütüphanenin toplantı ve konferans salonunda gerçekleşti.

Törene katılan ve açılış konuşması yapan, Eğitim ve Metodoloji İşlerinden Sorumlu Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Nurlan Ajihanov, Kütüphanenin Üniversitemiz ve yükseköğrenim için önemini vurguladı. Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Toplu ise Kütüphane günü ile kütüphanecilerin

ve kitap okumanın öneminden bahsetti. Kütüphane Müdürü, Meruvet Absimetova ise “yaklaşık on yıldır bu günü kutladıklarını” belirterek; Üniversitemiz İlimi Kütüphanesi’nde çalışan tüm personelin, kütüphane hizmetlerindeki fedakârlıklarını ve yoğun çalışmalarının önemini vurguladı. Kutlama törenlerinde ayrıca kütüphane çalışmalarında başarı gösteren on personele başarı ve teşekkür belgesi verildi.

Kütüphaneciler Günü vesilesi ile Üniversitemize adı verilmiş olan Ahmet Yesevi’nin “Divan-ı Hikmet” adı eserinin bir bölümünün maketi, sergilenmek üzere Kütüphane salonunda kullanıcıların ilgisine sunuldu.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Dış Hekimleri Mütevelli Heyet Başkanını ziyaret etti

Gazi üniversitesi Dış hekimliği Fakültesinde bir yıldır süren stajlarını tamamlayan, Ahmet Yesevi Üniversitesi hastanesinde görev yapan Dış hekimleri Davlatbek Kabulov ve Shkurullah Massadikov Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız’ı ziyaret etti.

Prof. Dr. Musa Yıldız, Türkiye’de iyi bir eğitim aldıklarını, dost ve kardeş ülke Kazakistan’da daha başarılı olacaklarını

ve Türkistan halkına iyi bir şekilde hizmet edeceklerini ifade etti. Öte yandan Başkanlık olarak her türlü desteği imkânlar dâhilinde vereceklerini belirtti. Dış hekimleri Davlatbek Kabulov ve Shkurullah Massadikov da Mütevelli Heyet Başkanına kendilerine gösterdikleri ilgiden ve Başkanlığın desteklerinden dolayı teşekkür ederek kendilerini gurbette hissetmediklerini ifade ettiler.

Uluslararası Dil ve Kültür Araştırmaları Akademisinde “Hoca Ahmet Yesevi’yi Anlamak” konferansı verildi

Uluslararası Dil ve Kültür Araştırmaları Akademisinin düzenlediği programda Hoca Ahmet Yesevi anıldı. Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız’ın konuşmacı olarak katıldığı programda Hoca Ahmet Yesevi Hazretlerinin hayatından kesitler aktarıldı ve Yesevi’nin Türk-İslam kültürü üzerindeki

etkisi konuşuldu. Programa öğrenciler ve akademisyenlerden oluşan bir dinleyici kitlesi katıldı.

Program sonunda Uluslararası Dil ve Kültür Araştırmaları Akademisi Başkanı Doç. Dr. Fahri Temizyürek tarafından Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız’a plaket takdim edildi.

Cumhuriyetin 94. Yılı Ahmet Yesevi Üniversitesinde coşkuyla kutlandı

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun 94. yıl dönümü münasebetiyle Ahmet Yesevi Üniversitesi’nde kutlama töreni düzenlendi. Türkiyeli öğrenci Konseyi Başkanlığı’nın organize ettiği 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlamaprogramı, Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkistan Yerleşkesi Kültür Merkezi’nde coşkuyla gerçekleşti.

aynı zamanda bizim içinde büyük bir bayramdır. Nitekim Kazakistan’ın ve diğer Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını ilk kabul eden devlettir. Bu vesile ile Türk Dünyası dostluk ve kardeşliğinin artarak devam etmesini temenni ediyor, Türk kardeşlerimizin Cumhuriyet Bayramını en samimi duygularıyla kutluyorum” dedi.

Prof. Dr. Mehmet Kutalmış konuşmasına

30 Ekim Pazartesi günü Kültür Merkezi Tiyatro ve Sinema salonunda gerçekleşen programa; Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Valihan Abdibekov, Rektör Vekili Prof. Dr. Mehmet Kutalmış, Rektör Yardımcıları Prof. Dr. Taljan Raimberdiev, Prof. Dr. Nurlan Ajihanov, Prof. Dr. Nurlan Batırbaev, Doç. Dr. Bakıtcan Muhamedjanov, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Eren ile çok sayıda akademisyen ve öğrenci katıldı.

Türkiye ve Kazakistan milli marşların okunmasıyla başlayan törende günün anlamı ve önemi ile ilgili konuşmalarını yapmak üzere Rektör Prof. Dr. Valihan Abdibekov, Rektör Vekili Prof. Dr. Mehmet Kutalmış sahneye davet edildi.

Rektör Prof. Dr. Valihan Abdibekov, Cumhuriyet Bayramı Türkiye Cumhuriyeti’nin en önemli milli bayramlarından olduğunu vurgulayarak, “Sadece Türkiye için değil

Türkiye Cumhuriyetinin 94. yılını kutlayarak, Türkiye Cumhuriyeti, büyük fikir adamı Atatürk’ün önderliğinde, Türk Dünyasının ve İslam dünyasının destekleriyle kurulmuş, temeli akıl ve bilime dayanan bir cumhuriyettir” dedi. 94 yıllık süreçte verdiği mücadeleler neticesinde büyük kazanımlar elde ettiğini vurgulayan Kutalmış, muasır medeniyetler seviyesine yükselmiş, bütün alanlarda kalkınmış, özellikle son yıllarda dünya barışın tahsisinde, mazlum devletlerin koruyucusu ve destekçisi konumuna gelmiş, büyük demokratik cumhuriyettir” diye konuştu.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun 94. yılı kutlama töreni, Türkiyeli öğrenci Konseyi Başkanlığı tarafından hazırlanan konser gösterimiyle tamamlandı.

СПОРТ ЖӘНЕ ДЕНСАУЛЫҚ

СПАРТАКИАДА МӘРЕГЕ ЖЕТТІ

22-27 қазан аралығында ҚР Білім және ғылым министрлігі жанындағы Ұлттық ғылыми-практикалық дене тәрбиесі орталығының және ХҚТУ «Спорт клубының» ұйымдастыруымен ЖОО арасында тоғызқұмалақтан ІХ жазғы универсиадасы өтті.

Жарыста ерлер мен әйелдер арасында 16 команда арасында 30 комплект медаль сарапқа салынды. Жарысқа ерлер арасында 6, қыздар арасында 9 ЖОО командалары бақ сынасты. Жалпы 72 спортшы оның 29-ы ер балалар болса 43-і қыз балалар.

Спорт додасының ашылуында Ұйымдастыру және тәрбие ісі жөніндегі вице-президент, профессор Б.Мұхамеджанов, Халықаралық дәрежедегі төреші, ХҚТУ «Дінтану» кафедрасының аға оқытушысы Қ.Дәуренқұлов құттықтау сөз сөйлеп, қатысушы командаларға сәттілік

тіледі. Универсиадада Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің, С.Ж.Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық Медицина университетінің, Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің, Қостанай мемлекеттік педагогикалық институтының, Тараз мемлекеттік педагогикалық университетінің, Павлодар мемлекеттік педагогикалық институтының, Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің командалары ойын көрсетті.

Жалпы командалық есеп бойынша тоғызқұмалақтан қыздар арасында І орынды Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, ІІ орынды Павлодар мемлекеттік педагогикалық

институты, ІІІ орынды Әл-Фараби атындағы Ұлттық университетінің командалары иемденді.

Ерлер арасында І орынға Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, ІІ орынға Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, ІІІ орынға Әл-Фараби атындағы Ұлттық университетінің құрама командалары лайық деп табылды.

Универсиаданың жабылу салтанатында мен және «Дене тәрбиесі» кафедрасының меңгерушісі, профессор Е.Сейдахметов екеуміз жүлделі орын алған командаларға кубоктар мен алғыс хаттар табыстадық. Универсиаданың жоғары деңгейде өтуіне атсалысқан университетіміздің «Спорт клубының» да еңбегін айта кеткен жөн.

Қазіргі таңда ЖОО арасындағы университетіміздің намысын қорғаған командалар спорттық сайыстарда зор табыстарға жетті. Қыздар арасындағы футболдан 1-орынды иемденді. Ал волейбол (ерлер), самбо (ерлер) мен (қыздар), таеквондо (ерлер) мен (қыздар), жағажай футболы, тоғызқұмалақ (ерлер) мен (қыздар), баскетбол (қыздар) арасында 2-орынды жеңіп алды. Дзюдо (ерлер), Каратэ-до (қыздар), Еркін күрес (ерлер), Қазақ күресі (қыздар) арасындағы сайыстардан 3-орынды иемденді. Студенттерді спорттық сайыстарға дайындап жүрген бапкерлер Ә. Халилаев, Б. Омаров, Е. Жамалбеков, М. Божбанбаев, М. Бугенбаев, Қ. Тұрғараев, Е. Балғабаев, Р. Құралбаев, Қ. Дәуренқұлов, М. Бугенбаев, Е. Жамалбековтердің еңбегі бағалауға лайықты.

**Бахытжан Омаров,
Спорт клуб төрағасы
PhD доктор доц., м.а.**

27-29 қазан күндері аралығында Оңтүстік Қазақстан облысының жастар саясаты мәселелері жөніндегі басқармасының ұйымдастыруымен «Алтын қор» кадрлық резервті дайындау семинары өтті. Біздің университетімізден «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің белсенді білімгерлері Әлиасқар Бақдәулет, Жансая Абдулла, Оралбекова Аяжан қатысып қайтты.

**БЕЛСЕНДІ ЖАС,
ЕЛІНЕ БОЛАР БАС**

«Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік қызмет» тақырыбында өткізілген семинарға іріктеп алынған облысымыздағы жоғарғы оқу орындарының үздік 120 студентіне сертификат табысталды.

Іріктеуден өткен студенттер тек оқу озаттары ғана емес, қоғамдық жұмысқа белсене қатысушылар. Олар болашағын айқындап, келешегіне нық қадам басқандар.

Экономика мамандығы бойынша қызыл дипломға ие болғалы отырған озат студентіміз Әлиасқар Бақдәулет: «Оқу курстары өте жоғары деңгейде өтті. Екі күндік тренингтен алған әсерім көп. Өйткені мұнда өте қажетті көңестерден бастап қарапайым мәліметтерден де хабардар болдық. Дұрыс сөйлеу мәнері мен киім кию, мемлекеттік қызметте кездесетін түрлі жағдайда өзін-өзі ұстау мен өз көзқарасын білдіру сынды. Болашақта маған пайдасы тиер

29 қазан — Дүниежүзілік инсультке қарсы күрес күні. Бұл күн аталмыш ауру түріне қарсы жедел белсенді іс-шараларға шақыру күні ретінде 2006 жылы Дүниежүзілік инсультке қарсы ұйымның мұрындық болуымен бекітілген болатын. Міне содан бері медицина саласында бұл күні түрлі іс-шаралар ұйымдастырылып келеді. Соның бір дәлелі Халықаралық қазақ-түрік университетінің клиника-диагностикалық орталығында «ашық есік күні өтті».

Білікті дәрігерлер емханаға келген науқастарды қабылдап, қажетті ем-домын жасап, ақыл-кеңестерін айтып жатты. Түркістан қалалық салауатты өмір салтын қалыптастыру орталығының меңгерушісі Гузаль Нуруллаева: «Дүниежүзілік инсультке қарсы күрес күніне орай ұйымдастырылған іс-шара аясында кардиолог, невропатолог мамандарымыз науқастарды қабылдап, кеңес беруде. Олардың негізгі мақсаты емханаға келуші науқастарға инсультпен күресті жақсылап ұғындыру, ауруды асқындырмай алдын алудағы науқастарға берілетін кеңестерді түсіндіру. Басты мақсатымыз - осы ауруды болдырмау. Инсультке қарсы күресу баршамазға ортақ міндет деп санаймын» деді. Клиника-диагностикалық орталығы нейрореабилитация бөлімінің меңгерушісі Ер-

«АШЫҚ ЕСІК» КҮНІ ӨТТІ

лан Мұстафаевтың айтуы бойынша бастың қан айналым жүйесінің жедел бұзылуы инсультке шалдықтыруы мүмкін. Уақытты жоғалтпай дәрігер көмегіне жүгінген жағдайда айығып кетуге мүмкіндік бар. Клиника-диагностикалық орталығында жеке нейрореабилитациялық төсектер, заманауи компьютерлік томография, магнитті резонансты томография қондырғылары орнатылған. Жүйке жүйелері қатты зақымданған науқастарға күтім көрсету үшін толықтай заманауи жоғары технологиялық жабдықталған нейрореабилитациялық бөлімше инсульт орталығының ажырамас бөлігі болып табылады.

Сондай-ақ, шара соңында науқастар мен басқа да келушілерге

денсаулық сақтау жөнінде кітапшалар және буклеттер таратылды.

Инсульттің негізгі себебі — миға қан алып келетін тамырларының зақымдануы, көп жағдайда қан тамыр жүйесінің атеросклероздық және гипертониялық бұзылыстармен қатар жүреді.

«Ашық есік» күнінде дәрігерлер қан айналым жүйесі ауруларының алдын алу үшін ең бірінші салауатты өмір салтын ұстануды ұсынды. Темекі тұтынуды азайтып, алкогольдік ішімдіктерді шамадан тыс тұтынудан бас тартуға, дене салмағын қалыпты ұстап, үнемі қозғалыс жаттығуларымен айналысуға шақырды.

ЯУ-ақпарат

деген ойдамын», - дейді.

Екі күндік семинарда студенттерге мемлекеттік салада жүрген қызметкерлер өз тәжірибелерімен бөлісіп, тренингтер өткізді. 2003 жылдан бері тұрақты жұмыс жасап келе жатқан бағдарлама аясында бүгінге дейін көптеген студент сертификатқа ие болып, агенттіктердің қамқорына алынған.

Ал алдын-ала жүргізілген зерттеулерге сүйенсек, бүгінде облысымыздағы мекемелер 300 мемлекеттік қызметкерге тапшы. Оның орнын толтыруға бағытталған семинардың мемлекеттік қызметтерге білімді мамандарды дайындауда, студенттерді жұмыспен қамтуда маңызы зор болмақ.

**Алмат Бекаев,
Тәрбие және мәдени істер
департаментінің жетекші
маманы**

Ясауи университеті

Редактор Жанар БЕЙСЕНБАЕВА

Тілшілер: Э.Артықбаева, Ф.Тәжібаев, Г.Қарабек және Журналистика бөлімінің студенттері

Фототілші: Елнұр Сердәлі, Нұритдин Исаков, Сүлейман Доған

Газет 1995 жылдан бастап айына 2 рет шығады

Газет Қазақстан Республикасының Байланыс және ақпарат министрлігінде 4.10.2010 жылы тіркеліп, тіркеу туралы №11180-Г куәлігі берілген.

Редакция оқырман хаттарына жауап бермейді және кері қайтарылмайды. Автордың пікірі, мақалалары, ашық хаттары мен үндеулері редакцияның көзқарасын білдірмейді. «Ясауи университетінде» жарияланған мақаланы көшіріп басқанда сілтеме жасалуы тиіс. Кейбір суреттер интернеттен алынды

Мекен-жайы: ҚР, ОҚО, Түркістан қаласы, Б.Саттарханов 29, Бас ғимарат, 601-кабинет.
Байланыс телефоны: 8 /72533/ 6-38-13, ішкі 10-20
Эл.пошта: a.yassau@mail.ru

Газет «М-PRESS» ЖШС баспа үйінде басылды.

Мекен-жайы: ҚР, Шымкент қаласы, Байтұрсынов көшесі, 18-үй

Таралымы: 1000 дана
Тапсырыс нөмірі:

Меншік иесі: Қожа Ахмет Ясауи атындағы ХҚТУ